

Inkluzija je odnos sprejemanja in ljubezni do življenja

✍ Vanja Kiswarday

Inkluzijo razumemo kot srečevanje, ki nas razveseljuje; kot srečevanje, ki je znak odprtega sprejemanja, interesa za ustvarjanje okolja s čim manj ovirami ter iskanja priložnosti in načinov za sodelovanje in sobivanje.

Evangeljsko izhodišče

Najprej pogledjmo na inkluzijo z vidika krščanstva. Menim, da bi morali kristjani do uresničevanja inkluzivnih vrednot¹ čutiti še prav posebno odgovornost. Jezus namreč s svojim zgledom in naukom uči prav tega. Kolikokrat se ustavi prav pri ljudeh 's posebnimi potrebami'. Če se jih dotakne s čudežem, tega ne naredi zato, da bi povečal njihovo telesno funkcionalnost, ampak da bi pomnožil vero in zaupanje v nas vseh.

V okrožnici *Evangelij življenja* sveti papež Janez Pavel II. vrednost (vsakega) človeškega življenja zaščiti z "ljubeznijo živega Boga". S pozivom, da je potrebno odstranjevanje vseh "diskriminacijskih meril o človekovem dostojanstvu na osnovi biološkega, psihološkega, kulturološkega ali zdravstvenega razvoja" ter "da je treba vsakega človeka v polnosti spoštovati"², se zavzame za uresničevanje inkluzivnih vrednot v družbi. Enako razumevanje je podano tudi v etičnih kriterijih *Kongregacije za verski nauk*³.

Če se zavzemamo za ohranitev vsakega spočetega življenja, se moramo z enako ljubeznijo zavzemati tudi za

Foto: Peter Prebil

kakovostno in dostojno življenje teh oseb v skupnosti, ki jih odprto sprejema in stopa z njimi v dejaven odnos.

Bistvo inkluzije

Inkluzijo moramo razumeti kot srečevanje, ki nas razveseljuje. Kot srečevanje, ki je znak odprtega sprejemanja, interesa za ustvarjanje okolja s čim manj ovirami ter iskanja priložnosti in načinov za sodelovanje in sobivanje.

Inkluzija pomeni dejavno prizadevanje posameznika in družbe za odstranjevanje nestimulativnih, celo škodljivih ovir, ki se lahko pojavljajo v okolju ali v odnosih. Če se odmaknemo od šolskega okolja in se z izzivom

za prepoznavanje in odstranjevanje ovir osredotočimo na druge, tudi verske in pristočasne dejavnosti – kaj lahko spremenimo, da bo oseba, ki je ovirana v gibanju ali v mobilnosti (je na vozičku ali slepa), čim bolj samostojno prišla, kamor želi (tudi v cerkev, v veroučno učilnico), kako dostopna ji je božja beseda? Če slabo sliši, koliko izbire pri interesnih dejavnostih in kakovostnem preživljanju prostega časa v družbi vrstnikov ima otrok (oseba) s posebnimi potrebami? Morda smo lahko celo prepričani v to, da nimamo izključujočih stališč, ampak ali smo prepričani, da vedo, da so zaželeni, da sploh vedo, kje bi jih sprejeli ali kam jih vabimo? Kljub navidezni dostoj-

pnosti in odprtosti so komunikacijske in informacijske ovire pogosto večje, kot si predstavljamo, zato je še vedno najbolj dragoceno osebno povabilo in stik, ki da korajžo in moč, saj sporoča, da ne vabimo le v dejavnost ali v prostor, ampak da vabimo medse, v skupnost.

Ovire, težave, prepreke in problemi so sestavni del življenja in vsi, tako otroci kot odrasli, s posebnimi potrebami ali brez njih, se srečujemo z njimi. Če odrasli odkrito pogledamo vase, lahko ugotovimo, da znamo nekatere ovire in probleme že kar dobro premagovati in razreševati, vendar še vedno pogosto naletimo na take, ki nam ostajajo izziv, ker se ob njih srečamo s svojo slabotnostjo, nezadostnostjo, potrebo po strpnosti s strani drugih, tudi potrebo po pomoči. Ali niso te izkušnje odraslih klic in obveza, da se z vso empatijo poskušamo živeti v potrebe otrok, ki so še čisto na začetku procesa učenja iz izkušenj in so v precejšnji meri odvisni tudi od naše zmožnosti in uspešnosti, kako jih učimo spoprijemanja s težavami in kako jim pomagamo izgrajevati strategije reševanja problemov?

Kakovost življenja načrtujemo

Eden od pomembnih dvigov v miselni naravnosti inkluzivne družbe je, da ni osredotočena le na vrednotenje napredka posameznika ali skupine, ampak je usmerjena tudi v refleksijo načrta in izvedbe podpore, pomoči in spodbudnosti okolja. Nemalokrat ugotovimo, da smo spregledali ali pa nismo prepoznali katerega od dejavnikov, ki je oviral možnosti za (večji) uspeh. Nemalokrat se zavedamo, da mimogrede zapademo v stereotipna pričakovanja ali vedenje, ki jih, ko se v refleksiji soočimo z njimi, popravljamo.

Otroci (tudi nekoliko večji) se z neustreznim (tudi agresivnim) vedenjem odzovejo tudi zaradi strahu. Za vsak primer, ker nečesa niso slišali, razumeli, bodisi zaradi težav s sluhom bodisi zaradi slabe pozornosti, slabega razumevanja (jezikovnega ali vsebinskega), zavzamejo obramben ali pa

celo borben položaj. Učitelji in vzgojitelji bi morali biti vedno pozorni na različne vzroke, sploh pri otrocih, ki so usmerjeni v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Vedno bi morali biti osredotočeni predvsem na ustvarjanje spodbudnih (ravno prav zahtevnih) učnih okoliščin in na iskanje možnosti, ki bi otroka vodile k doseganju uspeha. V tem procesu je pomembno dobro opazovanje otroka in okolja, ker prav iz tega – iz opazovanja otrokovega načina delovanja in iz razbiranja spodbudnih in podpornih ali pa zaviralnih dejavnikov v okolju – lahko učitelji/vzgojitelji (pa tudi starši in drugi odrasli) razbiramo in prepoznavamo ovire, ki jih je treba premostiti (nekatero tudi odstraniti), da bi otrokov celostni razvoj potekal čim bolj v skladu z njegovimi potenciali in zmožnostmi.

Vsem učiteljem in vzgojiteljem je popolnoma jasno, da imamo v skupini povsem različne otroke ali mladostnike. Pa dopuščamo to pestrost tudi pri učenju in izkazovanju znanja? Pred kratkim smo s skupino bodočih učiteljev razmišljali ob primerih, kako spodbuditi in vrednotiti uspešnost, ko je otrok, ki ima težave s pomnjenjem, pred izzivom učenja pesmice na pamet. Hitro smo se strinjali, da ni dobro reči, da njemu tega ni treba; torej ostaja iskanje. Menim, da je to najlepša plat pedagoškega poklica – trenutek, ko ne veš, kako, in skupaj z manjšim ali večjim otrokom raziskuješ, iščeš inovativne možnosti za uspešno rešitev v triadi: otrok s svojimi potenciali in znanjem, program (z vsebino in pripomočki, ki jih je moč ustrezno prilagajati in izbirati) ter okolje (znatraj katerega so tudi učitelj/vzgojitelj ter drugi odrasli in vrstniki, ki imajo svoje potenciale in zmožnosti, s katerimi se lahko vključujejo v ta proces). Otrok in učitelj iz našega primera ne obupata, ampak najdeta strategijo, po kateri se fant nauči besedilo, a ga ne recitira, temveč zapoje ob izvorni ritmični spremljavi ... Ali pa drug primer, ko učenec ni zmožen dobro napisati seminarske naloge v obliki besedila, lahko pa jo zelo dobro vsebinsko in govorno predstavi ob slikovnem gradivu, ki ga izbere in pripravi v ta namen.

Učenje drugačnega vedenja

V skupini lahko večkrat pride do prepira med otroki, ker sami nimajo druge strategije, ki bi jo izbrali, ali pa ne prepoznajo trenutka, ko bi vklopili 'stop tehniko' in prevzeli kontrolo nad impulzivnostjo. Eden od primerov reševanja tovrstnih težav v skupini je bil še posebej zanimiv, ker je tako dobro razporedil odgovornost za spreminjanje vedenja na vse udeležene (odrasle in otroke) – odločili so se za snemanje videa; učiteljica jim je nazorno razložila in z igro vlog so demonstrirali strategije, ki jih lahko izberejo kot ustreznejši odziv na situacijo ... Ne le da je bila metoda učinkovita, ampak tudi zabavna, saj so se otroci lahko nasmejali tudi napačnim izbiram, ki od takrat naprej niso bile povezane s slabo voljo in kaznijo, ampak z zavedanjem, da lahko storijo drugače ("Ups, oprost! Nisem še začel razmišljati! Raje bom naredil takole ...").

Inkluzija je proces, ki vključuje tudi osebnostno in strokovno rast. Predvsem je pomembno zavedanje, da ni dobro, da nekoga ožigosamo, da ni zmožen narediti določenih stvari, dokler mu nismo omogočili, da bi uporabil vse svoje zmožnosti. To pa zahteva živost, ustvarjalnost in včasih tudi inovativnost vseh vključenih. Zato ni naključje, da je med zelo znanimi osebnostmi tudi veliko ljudi z različnimi vrstami posebnih potreb (Leonardo da Vinci, Isaac Newton, Helen Keller, Louis Braille, Albert Einstein, Franklin Roosevelt, Walt Disney, Steven Hawking, Jackie Stewart, Evelyn Glennie, Derek Paravicini, Nick Vujčić in še številni drugi). Tudi oni sporočajo, da je inkluzija proces dviga kakovosti celotne družbe. ■

Opombe

1. V prejšnji številki (Vzgoja 61, str. 45–46) smo opredelili inkluzijo, ki v širokem pojmovanju izpostavlja nediskriminatorna stališča do vseh, v ožjem pa se osredotoča predvsem na položaj oseb s posebnimi potrebami.
2. Janez Pavel II., Okrožnica *Evangelij življenja* (AAS 87/1995).
3. Kongregacija za verski nauk, navodilo *Dar življenja* (AAS 80/1988).